

Jannes Frickeboda.

5 folk festival – En folkfest!

5 Folk Festival med Sveriges fem nationella minoriteter i fokus var ett mycket lyckat inslag i Stockholm i sommar. Festivalen som gick av stapeln 10 och 17 juli samt den 7 augusti arrangerades av É romani Glinda i ett led för att synliggöra de nationella minoriteterna och deras kultur.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG team

Festivalen startade i strålände solsken den 10 juli i Kungsträdgården. I minoritetstältet kunde publiken möta och prata med Sveriges fem nationella minoriteter under parollen Möt din fördom och få en gratisbok med noveller av Strindberg som var översatta till de fem minoritetsspråken. I tältet fanns det också utställningar och informationsmaterial. Det fanns gott om kaffe, tillugg, vatten och läsk. Det blev en mycket lyckad plattform där besökarna tryggt kunde ställa de frågor de inte vågat ställa tidigare. Trycket på de som jobbade där var konstant svettigt och dialogerna flödade.

– Besökarna kunde lyssna på oss när vi berättade om vår historia i Sverige, säger Fred Taikon, ordförande i ÉRG. Tanken har funnits länge, men den dök upp på nytt under Bokmässan i Göteborg där vi samlat de fem nationella minoriteterna för att gemensamt lyfta våra kulturer.

Tydligen har denna tanke funnits på andra håll, bland annat i Skarpnäck.

– Stadsdelsförvaltningen i Skarpnäck hörde av sig och företrädare för de fem grupperna samlades där. Vi kom fram till att nu var det dags, berättar Fred.

Under dagen i Kungsträdgården fick man prova på att dansa med de kända dansinstruktörerna Gabriela Gutarra, som undervisade i flamenco, Matti Alenius i finsk tango och Heléne Don Lind i klezmerdans. Trots den stekheta solen var det fullt på dansgolvet.

Festivalen öppnades av den kände Kungsträdgårdsprofilen Sam Carlquist tillsammans med konferencieren och projektledaren för 5 Folk Festivalen Mia Taikon.

Under kvällen uppträdde den unge rapparen och sverigefinnen Jesse Piisinen. Så fort han satte igång startade ett lämmeltåg av människor mot scenen och många av dem satte igång att dansa

direkt till Jesses egna raplåtar. Han har bland annat turnerat i Finland med Redrama, en av Skandinavians största rapstjärnor. Det unika med Jesse P är att han rappar på tre språk, svenska, engelska och finska.

Jannes Frickeboda är ett band från Tornedalen med två dragspel, tre röster, en mandolin och en banjo. Bandet framförde en fartig musik blandat med humor i sann Tornedalsk anda. ”Allt eller inget”, beskriver de själva sitt sätt att spela. De fick med sig stora delar av publiken att sjunga på meänkieli och skratten avlöste varandra till denna humoristiska föreställning.

Gruppen Bahtale Roma sjöng och dansade. Det var den romska sångerskan Emilia Huczko som sjöng en gammal rysk-romsk kärleksballad.

Sedan var det judiska Sternfalls tur, en underhållningsorkester som först såg dagens ljus under namnet Orange Jews. Gruppen har en övervägande amerikansk-jiddisch cabaretstil, men spelar också östeuropeisk yid-pop. Det är en märklig känsla att höra hur de växlar musikstilar så totalt. Dansläraren Helene Don Lind fick med sig alla sina tidigare elever upp på dansgolvet för att visa upp

vad de lärt sig till den smäktande klezmermusiken.

De bägge konferenciererna Sam och Mia förde mellan varje nummer samtal om diskriminering, utanförskap och minoritetsfrågor.

Kvällens sista föreställning stod den romska gruppen Svarta Safirer för. De spelar romsk musik med ösigt Balkanstuk. Det märktes att det var bandet alla hade väntat på. Så fort de satt igång utbröt en ännu större fest och nästan alla dansade till de vilda och hissnande tonerna som sköljde över Kungsträdgården.

Den 17 juli

Festivalens andra dag inleddes åter med dans på dansbanan framför stora scenen i Kungsträdgården. Den tropiska värmen som inlett juli bara fortsatte. Men det verkar inte ha någon inverkan på de danslystna. Det var dock lite svårt att röra sig på den fullsatta dansbanan. Ny som romsk danslärare denna dag var Anna Markowska. Vänsterpartiets Ann-Margret Livh och Länsstyrelsen Majlis Nilsson talade om minoriteternas situation idag.

Tillsammans med Mia Taikon öppnade Sam Carlqvist åter dagen som inleddes med den kände finsk-romske "True talent" vinnaren Dimitri Keiski.

Att han är populär går det inte att ta miste på. Publiken gick igång så fort han visade sig på scenen. Med sin unika blandning av romska och finska sångtraditioner och tung rock 'n roll tillgodosåg han publikens olika behov och smaker.

Dimitri har släppt tre skivor, Experience Dimitri Keiski, Gypsys Heart och Karhu som han signerade i minoritetstältet.

Minoritetstältet var välbesökt!

Nu var det dags för musikgruppen Vaimo med rötter i svenska Lappland. Musiken är inspirerad av den samiska och den tornedalska kulturen. Gruppen sjunger på samiska, finska, meänkieli och svenska. De vackra kläderna bandmedlemmarna bar är designade och tillverkade av Pia Maria Holmgren. Bandets musik smittar av sig på publiken som var med på alla möjliga sätt. Dansbanan framför scenen fylldes direkt.

Ett blandat inslag med judar och romer följde. Det var den romske sångaren och aktivisten Hans Caldaras och de judiska sångerskorna Basia Frydman och Anne Kalmering som intog scenen.

De flesta vet vem Hans Caldaras är. I över 45 år har han arbetat för att synliggöra den romska kulturen i Sverige. Han har under åren samlat romska texter och romsk musik från hela världen som han har bearbetat.

Sångerskan och skådespelerskan Basia Frydman är ett välkänt namn inom klezmer och jiddisch sång samt sedan länge anställd vid Kungliga Dramatiska Teatern i Stockholm. Hon var en av initiativtagarna till Judiska Teatern i Stockholm.

Anne Kalmering, sångerska och skådespelerska, kommer från en ryskjudisk familj och framträder ofta med judiska

Mia Taikon och Sam Carlqvist på scenen i Kunghsan.

Jesse Piisinen

Det var fullt i Hässelby slotts park när Sofia Jannok sjöng.

folksånger från ashkenazisk och sefardisk tradition.

Det var fullt ös i denna mixade show till publikens stora förtjusning. Den romska och den judiska musiktraditionen ligger inte alls så långt ifrån varandra som man skulle kunna tro.

Sam och Mia fortsatte att prata om minoriteter och minoritetsfrågor mellan akterna på ett mycket humoristiskt sätt.

Kvällens sista uppträdande stod Gypsy Brothers för. De bjöd på en musikalisk resa och fick publiken att svepas med i den romska kulturens över tusenåriga historia.

Gypsy Brothers är en romsk musikgrupp som sedan början av 1990-talet lyft den romska kulturen. De spelade traditionella romska låtar som Anna Markowskas danselever passade på att dansa till. Det i sig ledde till att ett antal romska tjejer också gick upp på dansbanan.

Under hela dagen och kvällen var det tusentals människor som drogs mot festivalens scen och dansbana.

Minoritetstältet var ständigt fyllt till bristningsgränsen med nyfikna människor, eller var de bara kaffesugna? Under alla inslagen dansades det spontant på dansbanan. Det var åter en magisk kväll.

7 augusti

Den stora finalen av 5 Folk Festival var under Stockholm Folk festival. Festivalen

pågick under fyra dagar men det var under den första dagen, när det var gratis inträde, som 5 Folk Festival ägde scenerna runt Hässelby slott. På dansbanan kunde publiken åter testa de tre danslärares förslag till steg och hopp.

Först ut på scenen var det romska bandet Sare Roma som rest från Litauen. Ett band med anor före kriget.

Istvan Kvik började leda bandet 1996. Bandets konstnärliga uttryck har belönats på internationella romska tävlingar. Och de tycker om att spela i Sverige.

– Det känns mycket bra att spela här. Det är sjätte gången och för varje gång så känns det bättre. Vi kommer från fem olika länder och har med oss olika musikstilar som traditionell romsk musik, jazz, klassiskt och annat.

Några ord till dina romska bröder och systrar i Sverige?

– Vi måste släppa in ännu mer musik och kultur i våra liv och vi måste behålla

våra romska traditioner.

Det märktes att det var en populär grupp. De mottogs med rungande applåder. Trots den tidiga spelningen var det fullt runt den stora Parkscenen. Många romer var också på plats. Spontandans utbröt på gräset framför scenen. Bandets härliga mix av musikstilar gör det unikt och den energi som bandet har kan bäst illustreras av fiolspelarens stråke

som mot slutet inte hade några tagel kvar.

Roger Hadad talade om sitt engagemang i minoritetsfrågorna från den stora scenen.

– Vi måste ha en minoritetspolitik där regeringen erkänner att det finns människor med annan kultur och trosbekännelse och en annan identitet och att vi ska bejaka de. Dett är det som är kärnan i minoritetspolitiken och att samhället står bakom det.

Musikgruppen Jord från Tornedalen spelade på den något mindre estradscenen. De skapar en egen musikalisk värld där bländande stämsång möter influenser från olika delar av världen.

Debutskivan Väcklän virrassa släpptes 2002. Uppföljaren Mailmale släpptes 2005. I samband med 10-årsjubileet 2011 släppte de sitt tredje album Nice matka. Just stämsången är vad som gör Jord unikt, språket och de tornedalska melodierna. Den humor de har smittar av sig på publiken som sitter i gräset.

Sternfall på Stora scenen i Kungsträdgården 10 augusti.

Dragospelaren Jan Johansson är mycket nöjd när han kliver av scenen.

– Helt fantastiskt! Vilken stämning. Man blir bara lycklig när man ser alla dessa glada människor.

Vad tycker han då om att de fem nationella minoriteterna uppträder på samma festival.

– Det är jätteviktigt för alla minoriteter att synas så den här typen av evenemang behövs verkligen. Det ger oss en stolthet att kunna sjunga på det egna språket så det oerhört viktigt att det finns scener för oss och andra minoriteter.

Johanna Lindgren sjunger, spelar flöjt och slagverk.

– En fantastiskt fin kväll. Musik och sång är viktiga för oss och att vi kan sjunga på tornedalska.

Gruppen har funnits sedan 2001 men hon själv kom med i bandet nyligen.

Nu var det dags för publiken att flytta sig till den stora Parkscenen för att lyssna på Sofia Jannok, en samisk sångerska som berör med sin heta inlevelse. Hon är också en aktivist, sommarpratara, Grammis-nominerad och mottagare av prins Eugens Kulturpris. Med två kritikerrosade album i bagaget släppte hon sin tredje skiva ÅHPI – wide as oceans i maj. Albumet har fått ett varmt mottagande med en rad hyllande recensioner. Sofias musik ger en känslöfylld och stor upplevelse i gränslandet mellan modern indiepop och tidlös urkraft.

– Jag älskar att vara på scenen med mina fantastiska musiker, säger hon när hon kliver av scenen.

Hur är det att vara same idag?

– Jag är less på att man ska vara så förstående när det gäller rasism mot samer. Regeringen informerar inte om oss.

Sofia väver gärna in

Svarta safirer från Göteborg på Stora scenen i Kungsträdgården 10 augusti.

det politiska i sina texter.

– Det handlar om att spegla sin samtid, säger hon.

Som aktivist har hon kämpat mot gruvexploateringen på orörda marker och befinner sig ofta på barrikaderna. Hon är inte så förtjust i tanken att samerna är en nationell minoritet.

– Vi är inte en minoritet, vi är ett urfolk. Men i det får vi inget stöd.

Peter Tikkanen trio står för musiken bakom Sofia.

– De fem nationella minoriteterna ligger i tiden. Det är dags nu att vi börjar hylla det som finns i Sverige, även om jag som same är lite allergisk mot ordet minoritet, säger han.

Den judiska sångerskan Ann Kalmering med Stalhammer klezmer orkester drar igång på Estradscenen. Med sin personliga tolkning och vackra röst är hon en av de mest populära uttolkarna av judisk sång i Sverige idag. Hon samarbetar ofta med de mest etablerade musiker i genren, idag med Stalhammer Klezmer Classic Trio, ett band som har

sina rötter i Stalhammer Family Orchestra som spelade i Polen fram till 1939.

– Det är mycket roligt tycker jag att alla de fem nationella minoriteterna samlas så här. Vi har många likheter även det också finns stora skillnader.

Hur kändes det ikväll då?

– Vi spelade en blandning av klezmer, jiddisch och sefardisk musik och publiken var verkligen med på noterna. Det är alltid lika roligt, säger Ann.

För många var kvällens huvudattraktion Arja Saijonmaa – den kända sverigefinska sångerskan som alltid stått på de utsattas sida.

Arja är unik som nordisk artist i den meningen att hon verkar i både Finland, Sverige och Norge.

– Scenen är mitt hem. När jag står där sker någonting, som jag varken kan eller vill prata om. Men det säger ”klick”, det finns där och då kan jag nå ut till publiken och möta den med mitt innersta, säger Arja Saijonmaa.

Arja äger verkligen scenen med sin

Gypsy Brothers från Malmö i Kungsträdgården 17 augusti.

enorma utstrålning. Hennes styrka som sångerska ligger i hennes starka karisma, som ger henne en självklar scen närvaro och direkt kontakt med publiken.

– Det är fantastiskt att vara här, säger Arja. Det är som att komma hem. Vad vi behöver är än mer mångkulturella sam-

I samarbete med

5 Folk Festival har arrangerats av É romani Glinda i samarbete med Parkteatern Kulturhuset Stadsteatern, Kungsträdgården park och evenemang, Stockholm folk festival, Stallet/RFoD och Judiska församlingen, Finska föreningen i Stockholm, Tornedalingar i Stockholm, Sameföreningen i Stockholm, Romano Paso och Länsstyrelsen i Stockholm.

Upp till vänster Dimitri Keiski, bredvid honom Hans Caldaras och Anne Kalmering med band. under till vänster Vaimo och bredvid henne Sofia Jannok.

manhang. Jag har vigt mitt liv åt många olika kulturer.

Hon hat tolkat både Mikis Theodorakis och Zara Leander. Hon har spelat in låtar på många olika språk, bland annat: finska, svenska, norska, spanska, italienska, grekiska, tyska, franska, och engelska.

– Jag har ett fantastiskt förhållande till romer i Finland. De har tagit mig till sitt hjärta. Det känns som ett privilegium.

Hon har alltid sökt sig till de som arbetar för mångfald.

– Därur kommer min repertoar, avslutar hon

Den tornedalska gruppen Jord underhåller publiken i Stockholm Folk Festival.

Festen i Hässelby! Ovan Sare Roma, till höger Arja Saijonmaa och under den judiska sångerskan Ann Kalmering med Stalhammer klezmer orkester.

Danspedagogerna

Matti Alenius

Matti har en lång erfarenhet inom dansen både som dansare, lärare och koreograf. Han har undervisat sällskapsdans i årtal med finsk tango som specialitet. Matti är utbildad balettdansör och har varit anställd som dansare vid Kungliga Operan och undervisat dans på Teaterhögskolan i Stockholm.

Gabriela Gutarra

Gabriela Gutarra har studerat klassisk spansk dans och flamenco i femton år för lärare som Carmen Lucena, La Toná, Carmen Cortez, Ciro, Milagros Menjibar och Paco Romero, framför allt i Sevilla, men även i Madrid.

Heléne Don Lind

Heléne är dansledare i judisk dans till klezmermusik. Hon har samarbetat med de flesta mest kända klezmerbanden i Skandinavien. Hon har också koreograferat och framfört judisk dans till konserter, festivaler, kulturdagar och andra sammanhang.

Anna Markowska

Anna Markowska från England har dansat sedan hon var fem år. Hennes familj hade ett romskt band som hette Romani Rat. Med det bandet reste och uppträdde Anna över hela England. Anna har till och med dansat för Englands drottning och påven.